

Nowe przepisy dotyczące zasad wywozu zabytków z terenu Polski

Problem restrykcyjnych przepisów regulujących wywóz zabytków oraz dóbr kultury budził od wielu lat kontrowersje wśród osób zawodowo związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego*.

Nowelizacja ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, która weszła w życie 5 czerwca 2010 r., w swoich założeniach miała na celu liberalizację prawa w tym zakresie i dostosowanie go do norm europejskich. Dotychczasowe przepisy stanowiły, że nie można było wywieźć z Polski żadnego zabytku bez pozwolenia lub zaświadczenia. Obecne prawo wprowadza obowiązek posiadania pozwolenia na wywóz jedynie dla tych przedmiotów, które przekraczają progi wiekowe podane w art. 51 ust. 1 ustawy. Tak więc na dziś pozwolenia na wywóz z kraju wymagają następujące kategorie przedmiotów:

- zabytki archeologiczne, które mają więcej niż 100 lat i wchodzi w skład zbiorów archeologicznych lub zostały pozyskane w wyniku badań archeologicznych bądź przypadkowych odkryć;
- elementy stanowiące integralną część zabytków architektury, wystroju wnętrz, pomników, posągów i dzieł rzemiosła artystycznego, które mają więcej niż 100 lat;
- wykonane dowolną techniką i na dowolnym materiale dzieła malarstwa, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 40 000 zł;
- wykonane na dowolnym materiale akwarele, gwasze i pastele, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 16 000 zł;
- mozaiki oraz wykonane dowolną tech-

niką i na dowolnym materiale rysunki, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 12 000 zł;

- oryginalne dzieła grafiki i matryce do ich wykonania oraz oryginalne plakaty, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 16 000 zł;

- oryginalne rzeźby, posągi lub ich kopie wykonane tą samą techniką co oryginał, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 20 000 zł;

- pojedyncze fotografie, filmów oraz ich negatywów, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 6 000 zł;

- pojedyncze lub znajdujące się w zbiorach rękopisy, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 4 000 zł;

- pojedyncze lub znajdujące się w zbiorach książki, które mają więcej niż 100 lat i ich wartość jest wyższa niż 6 000 zł;

- pojedyncze mapy drukowane i partytury, które mają więcej niż 150 lat i ich wartość jest wyższa niż 6 000 zł;

- kolekcje i przedmioty z kolekcji zoologicznych, botanicznych, mineralnych lub anatomicznych, których wartość jest wyższa niż 16 000 zł;

- kolekcje i przedmioty o znaczeniu historycznym, paleontologicznym, etnograficznym lub numizmatycznym, których wartość jest wyższa niż 16 000 zł;

- środki transportu, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 32 000 zł;

- inne kategorie nie wymienione, obejmujące zabytki, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 16 000 zł.

Należy jednak pamiętać, iż przedmioty wymagające pozwolenia na wywóz muszą przede wszystkim spełniać ustawową definicję zabytku, zawartą w art. 3 pkt. 1 ustawy. W myśl nowych przepisów przedmioty niespełniające tego kryterium nie wymagają pozwoleń na wywóz.

W nowelizacji ustawy określono też jasno, które zabytki nie wymagają pozwolenia na wywóz (art.59 ust.1)

- zabytki przywiezione z terytorium państwa niebędącego członkiem Unii Europejskiej, które są objęte procedurą odprawy czasowej lub procedurą uszlachetniania czynnego w rozumieniu przepisów prawa celnego;

- zabytki przywiezione z terytorium państwa niebędącego członkiem Unii Europejskiej, które były objęte procedurą dopuszczenia do obrotu ze zwolnieniem od należności celnych przywozowych, jeżeli wywóz tych zabytków następuje przed upływem 5 lat od dnia dopuszczenia do obrotu;

- zabytki przywiezione z terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej na okres nie dłuższy niż 3 lata, jeżeli wywozu tych zabytków dokonuje się na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej;

- zabytki przywiezione z zagranicy przez osoby korzystające z przywilejów lub immunitetów dyplomatycznych, w tym przywiezione w celu urzędowania wewnątrz przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych;



Obraz *Pejzaż z okolic Cagnes-sur-Mer*, prawdopodobnie autorstwa Auguste'a Renoira, został zatrzymany w przesyłce pocztowej w lipcu 2010 r. przez warszawską Izbę Celną.
Fot. IC w Warszawie

- dzieła twórców żyjących;
- zabytki przemieszczane przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej na terytorium państwa niebędącego członkiem Unii Europejskiej i objęte kategoriami A.1 – A.15 wymienionymi w załączniku do rozporządzenia Rady (EWG) nr 116/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie wywozu dóbr kultury (Dz.Urz. WE L 39 z dnia 10.02.2009), jeżeli ich wartość jest niższa od progów finansowych wymienionych w pkt B tego załącznika;
- zabytki, które posiadają potwierdzenie wwozu wystawione przez organ celny lub Straż Graniczną.

Z kolei w art. 51 ust. 4 określono kategorie zabytków, które nie mogą być wywożone za granicę na stałe. Zgodnie z jego brzmieniem są to:

- wpisane do rejestru;
- wchodzące w skład zbiorów publicznych, które stanowią własność Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego oraz innych jednostek organizacyjnych zaliczanych do sektora finansów publicznych;
- znajdujące się w inwentarzach muzeów lub narodowym zasobie bibliotecznym

Nowelizacja ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zlikwidowała masowo wydawane przez Wojewódzkie Urzędy Ochrony Zabytków zaświadczenia. W ich miejsce pojawiły się nowe dokumenty, na podstawie któ-

rych zabytek może być wywieziony za granicę. Ustanowiono także nowe podmioty uprawnione do ich wydawania.

W myśl art. 59 ust. 3 są to:

- oceny wskazujące czas powstania zabytku wykonane przez instytucję kultury wyspecjalizowaną w opiece nad zabytkami, rzeczoznawcę ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, podmiot gospodarczy wyspecjalizowany w zakresie obrotu zabytkami na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub organ administracji publicznej;
- wyceny zabytku wykonane przez instytucję kultury wyspecjalizowaną w opiece nad zabytkami, rzeczoznawcę ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub podmiot gospodarczy wyspecjalizowany w zakresie obrotu zabytkami na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- faktury zawierające dane pozwalające na identyfikację przedmiotu, wystawione przez podmiot gospodarczy wyspecjalizowany w zakresie obrotu zabytkami na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zawierające fotografię zabytku, wystawione w przejściach granicznych przez organ celny, a w przypadku jego braku przez organ Straży Granicznej. Potwierdzenie jest wystawiane jedynie wtedy, gdy z załączonych dokumentów umożliwiających jednoznaczną identyfikację zabytku oraz wiek i wartość wynika,

że należy on do kategorii zabytków, objętych obowiązkiem posiadania pozwolenia na wywóz;

- ubezpieczenia przewozu zabytku z zagranicy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- pozwolenia na wywóz zabytku z terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej.

Omawiając nowelizację przepisów wywozowych ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, warto także zwrócić uwagę na dodanie nowego wykroczenia w przepisach karnych ustawy, dotyczącego osób, którym zostały wydane pozwolenia na wywóz czasowy zabytku, a które nie powiadomiły właściwego organu o powrocie zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w terminie 14 dni od dnia upływu ważności pozwolenia. Obecnie podlegać będą one karze grzywny.

To tylko najważniejsze zmiany prawa w zakresie wywozu zabytków za granicę. Czy spełnią one oczekiwania wszystkich tych, którzy domagali się liberalizacji prawa w tym zakresie? Efekt nowych regulacji będzie można ocenić dopiero za jakiś czas. ■

*Zob. P. Ogrodzki, *Prawne formy ochrony zabytków przed skutkami nielegalnego wywozu*, *Cenne, Bezcenne/Utracone*, Warszawa, Nr 4 (53) październik-grudzień 2007.